

СИЛАБУС навчальної дисципліни «Історія та культура України»

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Код і найменування спеціальності	274 Автомобільний транспорт
Тип і назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Автомобільний транспорт»
Курс, семестр	1 курс, 2 семестр
Обсяг і форма семестрового контролю з навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС – 4,0 Загальна кількість годин – 120, із яких: лекцій – 16 год., практичних занять – 24 год. Форма семестрового контролю – екзамен
Мова (-и) викладання	Державна
Навчально-науковий інститут / факультет, кафедра	Факультет обліку і фінансів кафедра політології, історії і філософії
Контактні дані розробника (-ів)	Викладач: Тамара ЛАХАЧ , кандидат історичних наук, доцент; Контакти: ауд. 454 (навчальний корпус № 4) e-mail: tamara.lakhach@pdaa.edu.ua сторінка викладача: https://www.pdau.edu.ua/people/senko-innamyhaylivna

МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ

Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	Дисципліни базової загальної підготовки
Компетентності	Загальні: ЗК4. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК 14. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Програмні результати навчання	ПРН 1. Мати концептуальні наукові та практичні знання, необхідні для розв'язання спеціалізованих складних задач автомобільного транспорту, критично осмислювати відповідні теорії, принципи, методи і поняття.

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS)

ОК передбачає набуття загальних компетентностей та комплексу соціальних навичок (soft skills), притаманних сучасному фахівцю: здатність до абстрактного мислення, пошук та аналіз інформації, спілкування з представниками інших професійних груп, робота в науковому контексті, долучення до професійної діяльності тощо. Формуванню навичок soft skills в межах освітньої компоненти сприяють сучасні методи й прийоми навчання, де ведеться робота в команді, що мотивує здобувачів вищої освіти до ініціативності, креативності, уміння

управляти конфліктами, діяти соціально відповідально та свідомо, самоорганізації, виховання потреби систематичного оновлення своїх знань для їх практичного застосування, формування умінь організаторської діяльності. Соціальні навички формуються також і під час проведення студентських наукових конференцій, участі у засіданнях гуртків, круглих столах, громадських заходах тощо.

МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Надання та поглиблення знання про закономірності та особливості політичного, економічного, соціального та культурного розвитку України, її відносини з іншими державами та народами; ознайомлення з процесами історичного розвитку національної культури та найбільш значними її здобутками, формування системи знань про історичну та соціально-економічну обумовленість культурологічних процесів в Україні з найдавніших часів до початку XXI ст.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.
 Тема 2 . Київська Русь і Галицько-Волинська держава.
 Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).
 Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.
 Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.
 Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.
 Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.
 Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ

Словесні методи (лекція, пояснення), наочні методи (ілюстрування, демонстрування), методи формування пізнавальних інтересів (створення ситуації інтересу й новизни навчального матеріалу, висування вимог до вивчення дисципліни, оперативний контроль, вказування на недоліки, зауваження), інтерактивні методи (дискусії, метод мозкового штурму), мультимедійні методи (використання мультимедійних презентацій), методи письмового контролю (тести, навчальні завдання, контрольна робота).

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання

Забезпечення об'єктивності оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом застосування накопичувальної системи нарахування балів оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожної теми освітнього компоненту впродовж семестру та достовірної фіксації результатів оцінювання у журналі обліку аудиторної навчальної роботи та завершується екзаменом із занесенням у відомість обліку успішності.
 Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання наведені у Додатку до силабусу.

ПОЛІТИКА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

- щодо термінів виконання та перескладання

- щодо термінів виконання та перескладання: усі завдання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані у встановлений термін; роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчий бал (-30%). Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин із дозволу деканату. Повторне проходження контрольного заходу із навчальної дисципліни для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною

- ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	- ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: здобувачі вищої освіти повинні дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету;
- ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ ЗАНЯТЬ	- ЩОДО ВІДВІДУВАННЯ ЗАНЯТЬ: відвідування лекційних і семінарських занять здобувачами вищої освіти є обов'язковим; відмітка про відвідування занять здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача
- ЩОДО ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ / ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ	- ЩОДО ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ / ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ: на здобувачів вищої освіти поширюється право на визнання результатів навчання, здобутих у неформальній / інформальній освіті. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах (Prometheus, Coursera, ВУМ online, EdEra тощо). Особливості неформального / інформального навчання та процедури перезарахування їх як освітнього компонента або його частини регламентовані «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету»;
- ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ	- ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ: після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Порядок оскарження результатів оцінювання здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті»

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Бойко О. Д. Історія України : підручник. 8-е вид., перероб., доп. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 640 с.
2. Бойко О. Новітня історія України. 2014–2023 : навч. посіб. 2-ге вид. Київ : ВЦ «Академія», 2023. 22 с.
3. Кондратюк К., Качмар В. Новітня історія України (1945–2020 роки) : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 212 с.
4. Лазарович М. Історія та культура України : підручник. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 731 с.
5. Танцюра В. І., Куліш С. М., Пересада О. О. Історія України : навч. посіб. 2-е вид., доп. Харків : ХН імені В. Н. Каразіна, 2020. 536 с.
6. Українська культура : підручник / В. О. Лозовой (керівник авт. кол.), Л. В. Анучина, О. В. Бурлу та ін. Харків : Право, 2021. 400 с.

Допоміжні

1. Головка В. В., Якубова Л. Д. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019). Київ : Академперіодика, 2021. 592 с.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2022. 408 с.
3. Гуржій О. Наддніпрянська Україна та зарубіжний світ у соціально-економічних вимірах XVII–XVI ст. Історичні нариси / відп. ред. В. А. Смолій. Київ : Інститут історії України, 2022. 296 с.

4. Даниленко В. М., Крупина В. О., Кульчицький С. В., Лисенко О. Є., Стяжкіна О. В., Якубова Л. Д. Україна в епіцентрі протистояння світових систем (1939–1990). Київ : Академперіодика, 2021. 544 с.
5. Єфіменко Г. Г., Кульчицький С. В., Пиріг Р. Я., Скальський В. В., Якубова Л. Д. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939). Київ : Академперіодика, 2021. 620 с.
6. Історія української культури (від стародавніх часів до XIX століття) : ілюстр. хрестоматія : у 3 ч. / за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч. 1. Київ : Ліра-К, 2020. 320 с.
7. Історія української культури (XX століття) : ілюстр. хрестоматія : у 3 ч. / за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч. 2. Київ : Ліра-К, 2022. 292 с.
8. Історія української культури (1991–2023) : ілюстр. хрестоматія : у 3 ч./ за заг. ред. проф. Ю. С. Сабадаш. Ч.3. Київ : Ліра-К, 2023. 320 с.
9. Людина на війні: український соціум через призму Першої та Другої світових воєн: історичні нариси / відп. ред. О. П. Реєнт ; авт. кол. : І. С. Азарх, Т. В. Заболотна, О. Є. Лисенко, В. І. Милько, О. І. Реєнт, В. В. Шевченко. Київ : Інститут історії України, 2021. 631 с.
10. Макарець С. В. Полтавське земське ремісниче училище як осередок професійної освіти Полтавської губернії наприкінці XIX – на початку XX ст. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2021. №8(26). С. 1196–1206.
11. Мороз П. В., Мороз І. В., Власов В. С. Історія України в джерелах : практикум. Київ : КОНІ ПРІНТ, 2021. 564 с.
12. Приходько С. М., Макарець С. В. Типологія політичних режимів у політичній концепції В'ячеслава Липинського. *Гілея: науковий вісник*. Київ : «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 145 (№ 6). Ч. 3. Політичні науки. С. 86–89.
13. Приходько С. М., Макарець С. В. Особливості українських політичних процесів у контексті демократичних і посткомуністичних трансформацій. *Гілея: науковий вісник*. Київ : «Видавництво «Гілея», 2019. Вип. 151 (№12). Ч. 3. Політичні науки. С. 62–66.
14. Ричка В. М. Війна пам'ятей. Змагання за спадщину Київської Русі. Київ : Парлам. вид-во, 2021. 416 с.
15. Станіславська К. Мистецькі форми сучасної видовищної культури. Київ : Стилос, 2020. 272 с.
16. Українське століття (1921–2021): витоки, уроки, перспективи державотворення : нариси / відп. ред. В. Смолій ; наук. конс. Г. Боряк ; авт. кол. : Т. Водотика, В. Головка, С. Кульчицький, Л. Якубовська. Київ : ТОВ «Видавництво Кліо», 2021. 560 с.
17. Українське суспільство в 1960–1980-х рр. Історичні нариси : кол. монографія / відп. ред. В. Даниленко ; упоряд. : В. Крупина, М. Смольницька. Київ : Інститут історії України, 2021. 959 с.
18. Чухліб Т. Гетьмани України: військо, політика, держава. Київ : Арій, 2021. 352 с.
19. Шандра В., Аркуша О. Україна в XIX столітті: людність та імперії. Київ : Академперіодика, 2021. 436 с.
20. Якименко М. А., Макарець С. В., Краснікова О. М. Сільське господарство Лівобережної України в умовах аграрних реформ 1861–1917 років : монографія. Полтава : ПП «Астроя», 2020. 250 с.
21. Sharavara Tamara, Makarets Svitlana. Problems of agrarian history of the Carpathian region at the end of the XVIII – the middle of the XIX century in contemporary Ukrainian historiography. *Східноєвропейський історичний вісник*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 1. С. 18–26.
22. Yakymenko M., Sharavara T., Makarets S., Nikolaienko Y. The Problem of Labour Migration of Ukrainian Peasants and Burghers in the Internal Policy of Russian Empire in the Second Half of the XIX Century. *Українська історична наука*. Київ : Інститут історії України НАН України, 2021. Вип. 1. С. 10–15.

Інформаційні ресурси

1. Енциклопедія історії України. URL: <http://surl.li/lipvo>
2. Від пам'яток історії та культури України : Енциклопедичне видання: у 28 т. URL: <http://surl.li/liqfj>
3. Збірник: Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: <http://surl.li/liqfk>
4. Сайт Інституту історії України НАН України. URL: <http://surl.li/liqhl>
5. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://surl.li/kwaxt>
6. Сайт Українського інституту національної пам'яті. URL: <http://surl.li/liqji>

**Реквізити
затвердження**

Затверджено на засіданні кафедри політології, історії і філософії
протокол від 02 вересня 2024 року № 1

СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ, ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти					Разом
	Виконання завдань на практичних заняттях	Виконання тестів (за результатами самостійної роботи)	Контрольна робота	Написання реферату	Підсумкова контрольна робота	
Тема 1. Вступ до курсу. Стародавня історія України.	5					5
Тема 2. Київська Русь і Галицько-Волинська держава.	5					5
Тема 3. Історико-культурний розвиток українських земель у литовсько-польську добу (др. пол. XIV – п. пол. XVII ст.).	5					5
Тема 4. Історія та культура Гетьманщини. Бароко.	5					5
Тема 5. Україна в складі Російської та Австро-Угорської імперій у XIX ст. Національно-культурне відродження України.	5	10				15
Тема 6. Україна на початку XX ст. (1901–1921 рр.). Модерн.	5	10				5
Тема 7. Україна в умовах тоталітарного режиму (1921–1991 рр.). Андеграунд.	5					15
Тема 8. Україна в роки незалежності. Постмодернізм.	5					15
Самостійна робота (написання реферату)			10			10
Екзамен					20	20
РАЗОМ	40	20	10	10	20	100

Шкала та критерії оцінювання опитування на практичних заняттях

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	Здобувач вищої освіти (з.в.о.) ґрунтовно і послідовно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння його змісту; обґрунтовує свої думки, наводить необхідні приклади, аргументує їх; дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови; З.в.о. на високому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
4	З.в.о. дає відповідь, що задовольняє ті ж вимоги, що й високий рівень, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауважень викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу, у мовленнєвому оформленні усної відповіді. З.в.о. на достатньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
3	З.в.о. виявляє знання і розуміння основних положень певної теми, але викладає матеріал не досить повно, не завжди глибоко і переконливо обґрунтовує свої думки; присутні помилки у мовленнєвому оформленні відповіді. З.в.о. на середньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально- економічній сфері
2	З.в.о. розкриває основні положення певної теми поверхнево, викладає матеріал

	непослідовно, без певної логіки; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів; допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді. ЗВО на задовільному рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
1	З.в.о. не виявляє знань більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки у викладенні фактів, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал; не дотримується мовних та мовленнєвих норм сучасної літературної мови. З.в.о. на низькому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
0	З.в.о. зовсім не відповідає на поставлене питання або відповідає неправильно. Не демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.

Шкала та критерії оцінювання виконання тестів (за результатами самостійної роботи)

Кількість балів	Критерії оцінювання
10-8 балів	Завдання виконане самостійно, повністю без допомоги викладача, має високий рівень поінформованості, потрібний для прийняття рішень; добирає самостійно інформаційні джерела, що відповідають завданню; користується широким арсеналом засобів доказу власної думки; розв'язує складні проблемні завдання як навчального, так і практичного характеру; має здібності системно-наукового аналізу та прогнозування явищ; уміє створювати та розв'язувати проблеми; робить висновки і пропонує рішення для складних навчальних і виробничих ситуацій; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Рівень сформованості фахових умінь: високий – здатність працювати автономно та володіння умінням творчо-пошукової діяльності.
7-5 балів	Завдання виконані повністю, але з деякими огріхами, самостійно здійснює інформаційний пошук і володіє способами систематизації інформації; здатний до самостійного опрацювання навчального матеріалу; у власній аргументації використовує загально-відомі докази, виконує дослідницькі завдання, але потребує консультації викладача; робить висновки і приймає рішення у складних ситуаціях після консультації з викладачем; володіє вміннями творчо-пошукової діяльності. Рівень сформованості фахових умінь: достатній – застосовує набуті знання у стандартних практичних ситуаціях.
4-1 бали	Завдання виконано з допомогою викладача й відзначається неповнотою викладу думок; не завжди вміє чітко і точно інтерпретувати отриману інформацію у контексті своєї діяльності; наводить аргументи, робить необхідні висновки; може зіставляти, узагальнювати й систематизувати інформацію під керівництвом викладача; вільно застосовує вивчений матеріал лише у стандартних навчальних ситуаціях. Рівень сформованості фахових умінь: середній – уміння вибирати відомі способи дій для виконання фахових завдань
0 балів	Необхідні завдання, передбачені навчальною програмою не виконані; не має елементарних умінь працювати з навчальною інформацією; виявляє вміння користуватися бібліотекою, однак не докладает зусиль для пошуку необхідної інформації; не має навичок працювати з джерельною базою; необхідні практичні вміння і навички не сформовані. Рівень сформованості фахових умінь: низький – володіння умінням здійснювати первинну обробку навчальної інформації без подальшого її аналізу.

Шкала та критерії оцінювання контрольної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
-----------------	---------------------

5 балів	Відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу дисципліни, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, оптимально й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях, може аналізувати та співставляти дані об'єктів діяльності.
4 бали	Відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу дисципліни, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного застосування; студент має навички користування нормативним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу.
3 бали	Відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати завдання на рівні відтворення, аналогічно до тих, що розглядалися з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і помилок, які може усувати за допомогою викладача, має навички користування нормативним матеріалом; допускає 3-4 помилки.
2 бали	Студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки; здатний вирішувати завдання за зразком; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності та допускає 5-6 помилок.
1 бал	Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення, виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня, допускає грубі помилки.
0 балів	Студент не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно; незнання значної частини навчального матеріалу, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

Критерії та шкала оцінювання написання реферату

Кількість балів	Критерії оцінювання
10	Виконані всі вимоги до написання й захисту реферату: позначені проблема й обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему й логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення, дані правильні відповіді на додаткові питання. За матеріалами реферату підготовлена змістовна презентація. На високому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері

9	Виконані всі формальні вимоги до написання й захисту реферату: витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. Проблема позначена, але не достатньо обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему й викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита достатньо повно, дані правильні відповіді на додаткові питання. На достатньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
7-8	Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені деякі недоліки. Не обґрунтовано актуальність проблеми, висновки не чіткі. Наявні певні неточності у викладенні матеріалу. Вимоги щодо оформлення дотримано. На середньому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
5-6	Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутні логічна послідовність у судженнях; не витриманий обсяг реферату; є недоліки в оформленні; на додаткові питання при захисті дані неповні відповіді. На задовільному рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
3-4	Наявні істотні відступи від вимог до реферування. Зокрема: тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки в змісті реферату або при відповіді на додаткові питання; під час захисту відсутній висновок. З.в.о. на низькому рівні демонструє здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері.
1-2	Тема реферату не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми. З.в.о. демонструє нездатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері
0	Реферативна робота не виконана.

Шкала та критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи

Вид контролю: підсумкова контрольна робота проводиться письмово, в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни. Здобувач вищої освіти може бути недопущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни у разі набрання кількості балів менше ніж межа незадовільного навчання на дату семестрового контролю.

Мета підсумкового контролю: перевірка успішності засвоєння студентами теоретичного матеріалу та рівня сформованості вмій і навичок з навчальної дисципліни та умій здобувачів вищої освіти використовувати набуті компетентності та програмні результати навчання для виконання практичних завдань.

Час виконання: 45 хвилин

Зміст і структура карток з підсумковою контрольною роботою: картки містять запитання та завдання, засвоєння яких передбачено робочою програмою навчальної дисципліни. Кількість завдань у картці чотири, складність запитань і завдань, викладених у картках, для заліку є приблизно однаковою і дає змогу здобувачу вищої освіти за час, відведений для відповіді, ґрунтовно та в повному обсязі розкрити зміст усіх запитань і завдань. Кожне завдання максимально оцінюється у 5 балів, максимальна сумарна кількість балів за залік становить 20 балів.

Кількість балів	Критерії оцінювання
5 балів	Відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу дисципліни, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує

	причинно-наслідкові зв'язки, оптимально й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях, може аналізувати та співставляти дані об'єктів діяльності.
4 бали	Відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу дисципліни, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного застосування; студент має навички користування нормативним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу.
3 бали	Відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати завдання на рівні відтворення, аналогічно до тих, що розглядались з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і помилок, які може усувати за допомогою викладача, має навички користування нормативним матеріалом; допускає 3-4 помилки.
2 бали	Студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки; здатний вирішувати завдання за зразком; володіє елементарними вміннями навчальної діяльності та допускає 5-6 помилок.
1 бал	Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, обумовлюється початковим уявленням про предмет вивчення, виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня, допускає грубі помилки.
0 балів	Студент не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно; незнання значної частини навчального матеріалу, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.